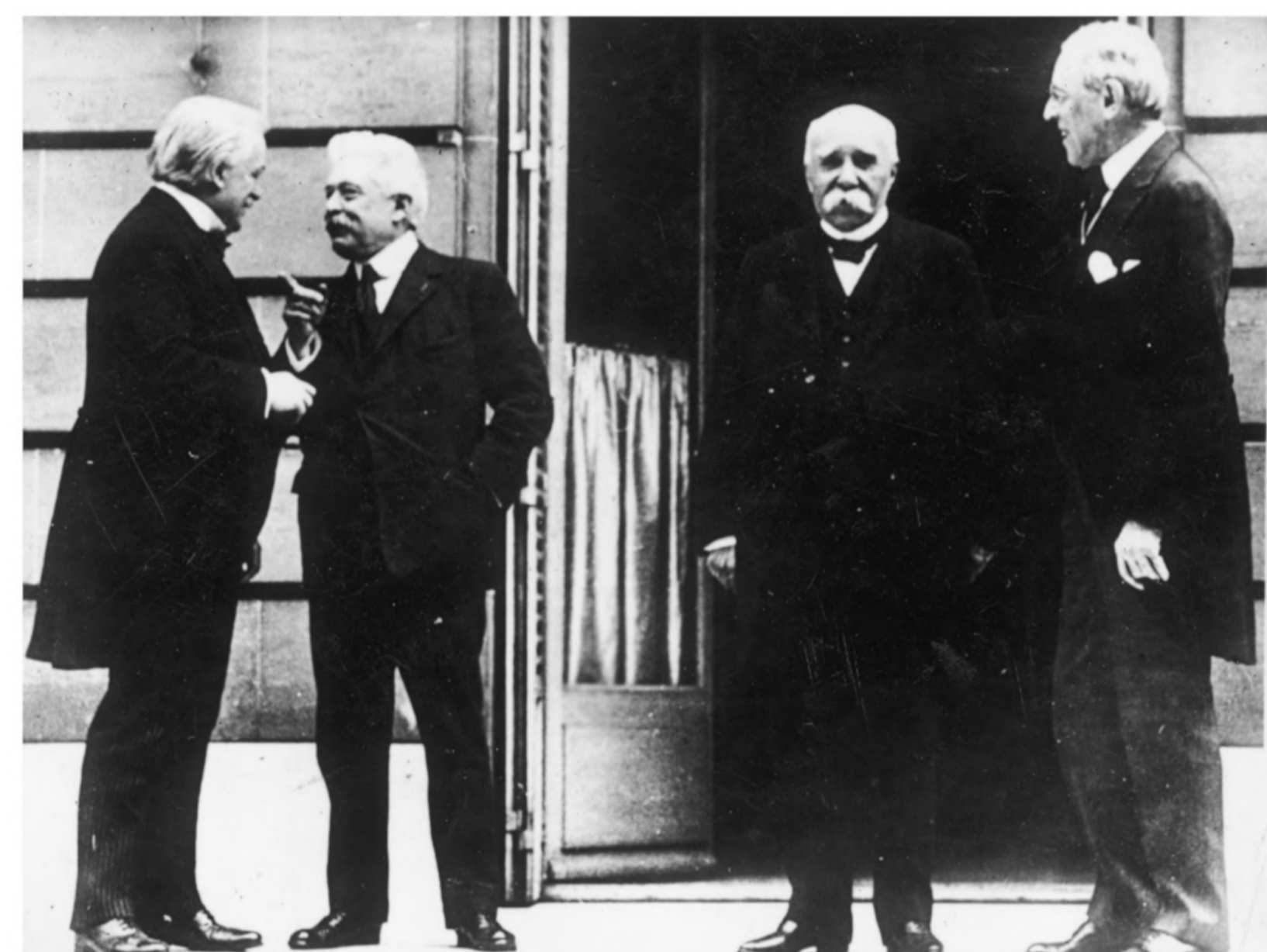

I WOJNA ŚWIATOWA - ORĘDZIE PREZYDENTA WILSONA

4 czerwca 1917 roku prezydent Francji Raymond Poincaré podpisał dekret powołujący samodzielną armię polską, która w czasie toczącej się wojny miała walczyć pod rozkazami francuskiego dowództwa naczelnego. Cztery dni później utworzono Francusko-Polską Misję Wojskową, która kierowała rekrutacją i pracami nad jej organizacją.

8 stycznia 1918 roku istniał już dwubatalionowy 1 Pułk Strzelców Polskich. Główny trzon stanowili Polacy z USA, zgłaszający się na apel Ignacego Jana Paderewskiego oraz emigranci z Kanady i Francji. Później doszli Polacy z przebywających we Francji i ogarniętych fermentem rewolucji dywizji rosyjskich. 28 września 1918 roku Komitet Narodowy Polski na mocy porozumienia z rządem Francji uzyskał pełną kontrolę polityczną nad Armią. Uznana została za „jedyną, samodzielną, sojuszniczą i współwalczącą armię polską”, 4 października 1918 roku dowództwo w Armii przejął gen. Józef Haller. Armia przyjęła błękitny kolor mundurów, stąd zwano ją „błękitną”. Armia Hallera była najlepiej wyszkoloną, uzbrojoną i wyposażoną częścią WP.

Od prawej prezydent USA Thomas Woodrow Wilson, premier Francji Georges Clemenceau, premier Włoch Vittorio Orlando, premier Anglii George David Lloyd. Ze zbiorów NAC

15 sierpnia 1917 roku z inicjatywy Romana Dmowskiego i pod jego prezesurą powstał w Lozannie Komitet Narodowy Polski, który przyjął funkcję przedstawicielstwa i kierownictwa polityki polskiej na Zachodzie. W skład komitetu weszli m.in.: Stanisław Grabski, Józef Haller i Maurycy Zamoyski. W składzie KNP znaleźli się głównie przedstawiciele Narodowej Demokracji oraz Stronnictwa Polityki Realnej. W późniejszym okresie do komitetu dołączył Ignacy Jan Paderewski. Siedzibą komitetu stał się Paryż. KNP pełnił rolę ministerstwa spraw zagranicznych, z czasem zaczął być uznawany za jedyne przedstawiciela narodu polskiego - we Francji 20 września 1917 r. miesiąc później w Wielkiej Brytanii, pod koniec października we Włoszech, a 6 grudnia 1917 r. w USA.

Na arenie międzynarodowej komitet prowadził działalność dyplomatyczną zmierzającą do uzyskania dla Polski najkorzystniejszych gwarancji ze strony państw sojuszniczych, a po uznaniu go za oficjalnego reprezentanta narodu polskiego, zabiegał o prawa dla Polaków na terenach państw sprzymierzonych. Najważniejszym jednak celem KNP było uzyskanie poparcia dla odbudowy państwa polskiego, co stało się 3 czerwca 1918 r. premierzy Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch ogłosili deklarację uznającą potrzebę utworzenia niepodległej Polski z dostępem do morza.

8 stycznia 1918 roku, w orędziu do Kongresu prezydent USA Thomas Woodrow Wilson przedstawił program pokojowy - czternaście punktów. Ich realizacja miała m.in. zapewnić sprawiedliwszy świat po I wojnie światowej i zapobiec wybuchowi kolejnej.

Ważny jest 13. punkt, który mówi o utworzeniu niepodległego państwa polskiego.

1. Porozumienia pokojowe będą jawnie zawierane, nie będzie już porozumień tajnych. Dyplomacja ma działać jawnie i publicznie.
2. Całkowita wolność żeglugi na morzach, poza wodami terytorialnymi, zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny, poza przypadkami, kiedy morza te będą zamknięte całkowicie lub częściowo przez działania międzynarodowe, mające na celu wykonanie międzynarodowych porozumień.
3. Zniesienie barier gospodarczych i ustalenie warunków handlu równych dla wszystkich narodów akceptujących pokój i stowarzyszonych dla jego utrzymania.
4. Wzajemna wymiana wystarczających gwarancji, tak aby zbrojenia narodowe zostały zredukowane do minimum.
5. Rozstrzygnięcie sporów kolonialnych w atmosferze swobodnej, otwartej i całkowicie bezstronnej, ale przestrzegając zasady, że interesy ludności zainteresowanej mają równą wagę co interesy Rządów.
6. Ewakuacja wszystkich rosyjskich terytoriów i uregulowanie stosunków z Rosją, Rosja ma prawo do samookreślenia swojego ustroju politycznego.
7. Belgia musi być ewakuowana i stać się w pełni suwerennym krajem.
8. Terytorium francuskie zostanie uwolnione i odbudowane. Alzacja i Lotaryngia mają powrócić do Francji.
9. Korekta granicy włoskiej, wzdłuż linii narodowościowej.
10. Stworzenie możliwości autonomicznego rozwoju narodom Austro-Węgier.
11. Rumunia, Serbia i Czarnogóra odzyskają utracone w czasie wojny terytoria, Serbii zostanie przyznany wolny dostęp do morza, stosunki między różnymi państwami bałkańskimi muszą być oparte na przyjacielskich porozumieniach, uwzględniających linie podziału wspólnot i narodowości.
12. Ludności tureckiej Imperium Osmańskiego zapewniona zostanie suwerenność i bezpieczeństwo, innym narodom zamieszkującym Imperium przysługuje prawo do bezpieczeństwa i rozwoju, oraz autonomia. Dardanele zostaną otwarte dla okrętów i statków handlowych, zabezpieczone gwarancją międzynarodową.
13. Stworzenie niepodległego państwa polskiego na terytoriach zamieszkałych przez ludność bezsprzecznie polską, z wolnym dostępem do morza, niepodległością polityczną, gospodarczą, integralnością terytoriów tego państwa powinna być zagwarantowana przez konwencję międzynarodową.
14. Stworzenie Ligi Narodów, której celem będzie zapewnienie gwarancji niepodległości politycznej oraz integralności terytorialnej wszystkich państw.